

Είναι μερικοί αληθινοί φίλοι που τον σπλαχνι-
σούντι το δόλιο λεβέντη το Μανωλάκη, και μπκι-
νουνε στο κρέμα 'ελπίζοντας πως ή μαραζιάρικη, ή
μισοζώντανη Κερά Κοκκαλιάρη θλπομαραθή και θα
μείνη ξερή κάτω από το φοβερό βάρος, που σηκώ-
νει κλεμμένα απομεινάρια δόξας βασιλικής, και πως
θα βρεθθ πάλε λεύτερος ο λεβέντης ο Μανωλάκης,
και θα πάρη πιά τότες επίσημο ταίρι του (φυσικό
του ταίρι είναι και τώρα) τή μυριόχαρη βασιλο-
πούλα που κι αν πλανέται ξυπόλυτη και γυμναστρά
γαλη στο βουνό, είναι όμως ή μόνη που κ' ερονόμησε
τή ζωή και τις χάρες τής μπακαρίτσας τής πκ-
νώριας Βασιλίσσας, κι ως μη σηκώνη τάρχηνασμένα
στολίδια της.

Κ' ίσως πιά τότες του φέρη ο Θεός του λεβέντη
του Μανωλάκη μέσα στο σπιτικό του παιδιά θεο-
ζώντανα, θεοδύναμα και θεόμορφη, κ' ίσως δὴ πιά
τότες άσπρη μέρα κι αυτός σαν τους άλλους γειτό-
νους του.

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΣΤΗ 'ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ,

Κάθε μέρα μας έρχονται γράμματα γεμάτ' α-
γάπη κ' ένθουσιασμό για το έργο μας. Στην αρχή
σκεφτήκαμε να μη δημοσιεύουμε κανένα γιατί από
τόν υπέρμετρο ένθουσιασμό τους οι καλοί μας υπο-
στηρικτές μας παραλιθανίδανε μ' ελαίνους και λό-
για φιλόστοργα. Μα κατόπι άλλαξαμε γνώμη γιατί
τα γράμματ' αυτά μπορούν να χρησιμεύουν και γι
άπάντηση στα τόσα γλυκανάλατα κι' άπερίσκεπτα
που γραφτήκαν εναντίο μας από μερικούς δημο-
σιογράφους. Μόνο να σκεφτή κανείς ποιοι μας
πολέμησαν και ποιοι μας υποστήριξαν στον άγώνα
δέν μπορεί παρά να μας σήξερ το χέρι. Και τέτλια
συχάρικια τα δεχόμαστε με συγκίνηση.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

1

Σπέτσες 1910 - 25 2

Πολύτιμοι μας Συνιδεάτες,

Με τή χαρά του ποιητή και τή λυγάρια υπο-
χρεωμένου σας συνιδεάτη και αδελφού σπεύδω να
σας χαιρετήσω κεί, σφίγγοντας σας το χέρι, να
σας συχαρώ για τήν άφοσίωση και τήν παλληκα-
ριά σας. Δεχθήτε το ταπεινό μου έργο να στολι-

στεί στα χέρια μας, που ύφόνουν το λάβαρο τής
'Εθνικής μας 'Ιδέας τόσο τίμια, τόσο ειλικρινά. Τι
μή σας και δόξα μας ή «Συντροφιά» σας, ως άνοιξη
τους νέους τους δρόμους τής λευτερίας, που όλοι οι
διαλεχτοί τής Πατρίδας με κάθε τους θυσία περή-
φανα θα δράμουνε γενναία να συναγωνιστούνε στο
πλευρό σας. Χαίρετε και θεωρείτε με θυμαστή σας
και συστρατιώτη σας.

Με το άδελφικό μου φίλημα
ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Τής «Φοιτητικής Συντροφιάς»

στην 'Αθήνα

2

Λόγια κ' ύστερικοί ένθουσιασμοί δέν ταιριάζουν.
'Ο,τι κάματε, είταν ανάγκη να γίνει. 'Η μηλιά
σαν άνθισει, θέλει δέ θέλει θα δέσει και θα κάμει
μήλα.

Κ' ή Φυλή μας βρίσκεται στον άνθισμό και σε
ώριμασμα. Χωρά σε μας που νέοι είμαστε και δυ-
νατοί και το Χρέος μπροστά μας ύφώνεται άνεκ-
μετάλλευτο και παρθένο.

Θέθελα πολύ, σε λίγες μέρες που θάρθω, να
Σας σφίξω το χέρι.

'Όσο ώραίο κι αν είναι να στέκεται κανείς μο-
νυχός, Στυλίας, όμως σαν άντικρύσει δυνατούς
συναγωνιστάδες χαιρείται, γιατί σύγκορμα νοιώθει
τήν ανατριχίλα τήν ήδονικά, που προαναγγέλλει
τή Νίκη.

Με πολλή αγάπη σφίγγω όλης
τής «Συντροφιάς» τα χέρια.

ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ

3

'Ελαβα' εύχαριστώ.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ

Καθηγητής τού Πανεπιστημίου

'Αθήνα, 20)3 1910

4

'Αγαπητοί μου φίλοι,

Μου έρχεται το γράμμα σας στη στιγμή που
πακετάρισα και ποστάρισα τ' άπαντά μου για τή
Βιβλιοθήκη τής Συντροφιάς. Δέν κατάλαβα πως θέ-

λατε βιβλία για μοίρασμα. 'Επειδή έχω ως τώρα
έννια τόμους κ' επειδή όλοι τους δέν είναι διασκε-
δαστικοί κάλλια να μου πήτε ποιοι κάνουνε για μοί-
ρασμα (Ταξίδια, Ζωή κι 'Αγάπες) για να σας στεί-
λω.

Μπράβο σας για το θεμέλιωμα τής Συντροφιάς,
για το κουράγιο και το σκοπό. Με συγκίνησε πολύ
το γράμμα σας κ' είμαι όλος πρόθυμος σας.

ΨΥΧΑΡΗΣ

5

Προς τήν 'Επιτροπή

τής «Φοιτητικής Συντροφιάς»

'Αθήνα

'Αξιότιμοι Κύριοι,

'Ελαβα το γράμμα σας των 25 του Φλεβάρη
και το Καταστατικό σας.

Για σας! Δέν είναι τόσο που είδατε τή ση-
μασία τής γλωσσικής 'Ιδέας κι' άπιφασίσατε να
ένεργήστε παρά πρώτα πρώτα που δείξατε παλι-
καριά. Διψούσε ή ψυχή μου τήν παλικαριά όταν
είναι να πολεμήσουν ή άντικρύσουν τους πολλούς·
γιατί ως τώρα τα μόνα που έβλεπα στο έθνος μας
είταν των πολλών προς τους λίγους. Κόματε μια
μεγάλη αρχή, πολύ μεγάλη και σημαντική, που
σαν τή μιμηθούν κι' άλλοι ή με το γλωσσικό ζή-
τημα ή με άλλο ζήτημα, μπορεί να δούμε κι' εμείς
μια μέρα του Θεού. Για σας!

Βιβλία θα σας στείλω. Τώρα δέν έχω παρά
τήν 'Ιλιάδα(και τον Ταμπουρά που ξανατυπώνεται).
Θά σας στείλω σε 3)4 βδομάδες. Το μόνο που θα
σας παρακαλέσω, σ' όποιον δίνετε, γράφετέ μου τ'
όνομά του ώστε να το περνά στο Κατάστιχο
μου.

Βλέπω, μερικές έφημερίδες άρχισαν τις συνη-
θισμένες «ψεφτιές». Μου φάνεται πως οι έφημερι-
δογράφοι δέν έχουνε δικαίωμα, τάχα επειδή είναι
τόπος να γράφουν ότι θένε και να προσβάλουν. Τότε
έχει το δικαίωμα κι' ο άλλος να τους σωπώνει μ'
όποιον τρόπο μπορεί.

Σας ασπάζομαι

πρόθυμος

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

από μέσα 'Ενώ τα ξέρεε όμως δέν τα λογαριάζει,
γιατί δέν μπορεί να λησμονήσει τήν άγώνα και τήν
κόπο και τα σοφίσματα του λυρικού ποιητή που θέ-
λησε να πατήσει και τή δραματική περιοχή τής
τέχνης. Κ' έτσι φαντάζεται και το γνήσιο δραμα-
τικό ποιητή πως σκοτίζει τόσο το κεφάλι του και
βιάζει τόσο πολύ τόν έαυτό του για να πιτύχει τις
δραματικές συγκινήσεις. Δέ θέλει να στοχαστει πως
καθώς ο γεννημένος μουσικός μπορεί και υποτάζει
τόν ήχο, καθώς ο γεννημένος λυρικός ποιητής κρα-
τεί στην τσίπη του το μαγικό κόσμιο του στίχου,
έτσι κι ο γεννημένος δραματικός μετχειρίζεται με
τήν ίδια ευκολία τα δραματικά του μέσα. Και
τούτο γιατί βλέπει τή ζωή μονάχα με τα μάτια
του δραματικού ποιητή και δέχεται τή συγκίνησή
του απ' αυτή μόνο σε μορφές, σε πράξεις, σε δρα-
ματικές συγκρούσεις κι ο άγώνας του κι ο κόπος του
κ' ή δουλιά του κι ο ιδρωτας δέν είναι παρά μόνο
πως να υποτάξει τή συγκίνησή του στην καλλιτε-
χνική άπαιτηση και μόνη του σκληριά είναι, καθώς
και του μουσικού και του λυρικού ποιητή, το νόημα
τής τέχνης. Τα δραματικά μέσα δέν είναι τεχνά-
σματα από τή φύση τους, καταναίν τεχνάσματα
μόνο για το μη γνήσιο δραματικό, για τόν αδύναμο

ποιητή. Καταναίν ακόμα τεχνάσματα για κείνον
που δέν έχει γνώμονα τήν καλλιτεχνική άπαιτηση,
μα τήν άπαιτηση ενός όρισμένου θεατρικού κοινού.
'Ο κριτικός Πιλάμας βλέπει μόνο τούτο, γιατί σε
τούτο μόνο σκόταψε ο ποιητής Πιλάμας. 'Ο πό-
λεμος που κάνει στη μελέτη του αυτή τής εύκο-
λης δραματικής έπιτυχίας, που κυνηγούν οι περισ-
τεροι δραματικοί του τόπου μας, είναι σωττός και
δικιολογημένος, ή άρνηση όμως του θεάτρου γενικά
για κριτήριο του δραματικού ποιητή είναι όλοτελα
υποκειμενική, γατί ή ιστορία μας δείχνει το αντί-
θετο. Κι αν ακόμα δεχτούμε πως είναι δυνατό να
υπάρχει δράμα όσω απ' το θέατρο, και τούτο ακόμα
για να κείν δράμα πρέπει να μας δίνει δραματικές
συγκινήσεις έστω και με λυρική ακόμα έκφραση.
Σκοπός μου εδώ δέν είναι ναναπτύξω τις δικές μου
ιδέες για το δράμα, μα να δείξω μόνο πως θα
χρειάζονταν ναάντικρύσει το δράμα μια αντικειμενική
μελέτη για το δράμα, έστω κι όσω από το θέατρο.
'Ο κριτικός των άΓραμμάτων μας δίνει το υποκει-
μενικό άίστημά του μόνο για το θέατρο, κ' έτσι
με όλες τις σωττές παρατήρησεις που κάνει σε με-
ρικές μεριές, με όλες τις άγαθές συμβουλές που δί-
νει σε πολλά στους νέους δραματικούς, ώστόσο στο

γενικό συγχύζει πιο πολύ παρότι φωτίζει. Και με
όλη τήν ευγενική διάθεση που του άναγνωρίζω πως
έχει να βοηθήσει με τα λόγια του το σήκωμα του
δράματος στον τόπο μας, όμως δέν μπορώ να κρύψω
πως συχνά αποκάτω από τις γραμμές του άιστά-
νομαι να μιλεί το πείσμα του λυρικού ποιητή, που
δέν έχει το δραματικό χάρισμα κ' έτσι ζητάει να
πλάσει στη φαντασία του ένν θέατρο, όπου μπο-
ρούν να παιχτούν μ' έπιτυχία τα δράματα που θέ-
λει σώνει και καλά να γράψει κι ως του λείπει ή
μπόρεση.
Τόν υποκειμενισμό αυτό τον βρίζω μια από τις
μεγαλύτερες αδυναμίες τής κριτικής του ποιητή του
«Αδωδεκάλογου». Τόν κάνει να μην μπορεί να προσέ-
ξει πιότερο σε κάποιες αντικειμενικότερες άπαιτήσεις,
που έπιβάνονται από τήν ίδια τή φύση τής τέ-
χνης, τόν οδηγεί στο να μπιστεύεται περισσότερο
άπατι έπρεπε όχι μόνο στη δική του ποιητική δυ-
ναμικότητα, μα και να τήν άνεβάξει σε κανόνα, να
τή γενικοποιεί σ' άίσθητική περιωπή, όπως δέν
μπορεί να γένει ούτε στους μεγαλύτερους δημιουργ-
γούς που είδε ή άνθρωπότητα. Θά φέρω ένα χαρα-
κτηριστικό δείγμα: Μιλώντας για κάποιο συγγραφέα
που μαζιλαρώθηκε το περασμένο κλοκαίρι στο θέα-

